

D r a f t
Metodika vymezení krajinného prvku „mokřad“

Obsah metodiky:

- Legislativní podklad
- Definice
- Kritéria pro zařazení / nezařazení, co je a co není mokřad,
- Přínos pro životní prostředí
- Typy mokřadů, příklady, fotky správných příkladů z terénu
- Povolené / zakázané činnosti
- Postup vymezení
 - o Způsob podání podnětu – kdo ho smí podat, jakou formou, kde
 - o Předání vymezeného mokřadu MZE a SZIF
 - o Aktualizace vrstvy ENVIRO
- Zrušení EVP – důvody, vyšší moc
- Postup KNM provedené SZIF
- Vyhodnocování porušení

Legislativní rámec

od roku 2009 je v České republice vyplácení přímých podpor a dalších vybraných dotací v gesci Ministerstva zemědělství "podmíněno" plněním standardů Dobrého zemědělského a environmentálního stavu (DZES) a dodržováním povinných požadavků formulovaných na základě evropských předpisů. Plnění standardů a požadavků podléhá tzv. kontrole podmíněnosti – Cross Compliance. Formu standardů a metodu kontroly si každý členský stát EU stanovuje sám, dle národních specifik.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1306/2013 stanovuje rámec, na jehož základě každý členský stát definuje podmínky dobrého zemědělského a environmentálního stavu. Pro naplnění požadavků tohoto nařízení byla jako jedna z podmínek stanovena ochrana krajinných prvků, které mají zásadní vliv na utváření zemědělské krajiny a jsou zaneseny v evidenci využití půdy podle uživatelských vztahů – LPIS (nejedná se o registrované významné krajinné prvky dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů).

Podle nařízení vlády č. 307/2014 Sb., o stanovení podrobností evidence využití půdy podle uživatelských vztahů, ve znění nařízení vlády č., mohou být v LPIS evidovány následující krajinné prvky:

- 1) mez,
- 2) terasa,
- 3) travnatá údolnice,
- 4) skupina dřevin,
- 5) stromořadí,
- 6) solitérní dřevina,
- 7) příkop,
- 8) mokřad.

Tyto krajinné prvky jsou před poškozováním a ničením chráněny standardem DZES 7 dle nařízení vlády č. 309/2014 Sb., o stanovení důsledků porušení podmíněnosti poskytování

některých zemědělských podpor. Zároveň je možno krajinné prvky vyhradit jako „plochy v ekologickém zájmu“ v rámci tzv. „greeningu“ jehož plněním je též podmíněno poskytování přímých plateb dle nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům.

Standard DZES 7 zní:

nezruší a nepoškodí krajinný prvek podle § 5 odst. 2 písm. a) nařízení vlády č. 307/2014 Sb., o stanovení podrobností evidence využití půdy podle uživatelských vztahů, a druh zemědělské kultury rybník podle § 3 odst. 13 nařízení vlády č. 307/2014 Sb., o stanovení podrobností evidence využití půdy podle uživatelských vztahů, včetně zákazu řezu dřevin v době od 31. března do 1. listopadu; v případě krajinného prvku mokřad podle § 5 odst. 11 nařízení vlády č. 307/2014 Sb. se za jeho poškozování považuje aplikace hnojiv nebo přípravků na ochranu rostlin, odvodňování nebo provádění agrotechnických operací; uvedené podmínky se nevztahují na zásahy provedené se souhlasem orgánu ochrany přírody příslušného k vymezení,

Definice

Definice krajinného prvku „mokřad“ novelizovaného nařízení vlády č. 307/2014 Sb. zní: "Mokřadem se rozumí samostatný útvar neliniového typu s minimální výměrou 100 m², sloužící k zajištění retence vody v krajině s cílem udržovat přirozené podmínky pro život vodních a mokřadních ekosystémů dle § 2 odst. 2 písm. i) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Jako mokřad nemůže být evidován díl půdního bloku s druhem zemědělské kultury zalesněná půda nebo s druhem zemědělské kultury rybník."

Kritéria pro zařazení / nezařazení, co je a co není mokřad,

Vymezeny mohou být mokřady vznikající na periodicky nebo trvale podmáčených půdách. Za mokřad lze považovat plochu podmáčenou po dobu min. 3 měsíců v roce s tím, že tato podmínka nemusí být splněna každoročně (s ohledem na aktuální klimatické podmínky). Stanovištní podmínky musí umožňovat rozvoj společenstev charakteristických pro mokřadní ekosystémy. Složením a strukturou vegetace jsou tato společenstva zpravidla odlišná od okolních zemědělských kultur a po vymezení se předpokládá jejich spontánní vývoj.

Mohou být vymezeny též plochy, kde se vlivem pravidelných agrotechnických operací (pastva, kosení, orba apod.) v době vymezení nenachází mokřadní nebo jiná vegetace, která by plochu zřetelně odlišovala od okolní zemědělské kultury, avšak ukončení pravidelného obhospodařování umožní následný rozvoj mokřadního společenstva.

Jako KP mokřad nelze vymezit vodní nádrže, umělá zařízení tvořená nepropustnými konstrukcemi, kde je voda izolována od okolní půdy (např. kořenové čistírny) a mokřady, kde zásobení vodou závisí na jejím aktivním čerpání.

Krajinný prvek mokřad může být evidován na ploše půdního bloku podle § 3a odst. 9 písm. a) a odst. 10 zákona o zemědělství.

Pozn.:

§ 3a odst. (9) Základní jednotkou evidence půdy je půdní blok o minimální výměře 0,01 ha, který představuje

písm. a) souvislou plochu zemědělsky obhospodařované půdy zřetelně v terénu oddělené zejména lesním porostem, zpevněnou cestou, pozemní komunikací, vodním útvarem povrchových vod nebo trvale zemědělsky neobhospodařovanou půdou, která může obsahovat ekologicky významný prvek obklopený zemědělsky obhospodařovanou půdou.

Komentář [RS1]: Další případy...?

odst. (10) Za půdní blok se považuje také ekologicky významný prvek, který není součástí půdního bloku podle odstavce 9 písm. a) a současně bezprostředně přiléhá k zemědělsky obhospodařované půdě evidované jako půdní blok podle odstavce 9.)

Z výše uvedeného vyplývá, že mokřad lze vymezit jako tzv. vnitřní KP (uvnitř dílu půdního bloku) nebo vnější KP. Vnitřní KP musí být zcela obklopen zemědělskou kulturou, která dělí hranice KP od hranic dílu půdního bloku. Vnější krajinný prvek se nachází mimo díl půdního bloku, svou hranicí však musí přiléhat k hranici dílu půdního bloku.

Minimální možná výměra KP mokřad činí 100 m² (dle nařízení vlády č. 307/2014 Sb. viz výše), maximální možná výměra není stanovena.

Vymezeny jako KP mokřad mohou být pouze plochy, které nejsou vymezeny jako díly půdních bloků zařazené do titulu Trvale podmáčené a rašelinné louky v rámci Agroenvironmentálně-klimatických opatření (AEKO) Programu rozvoje venkova.

Přínos mokřadů pro životní prostředí a ekosystémové služby v krajině

➤ retence vody v krajině

Mokřady zadržují v krajině vodu – voda, která na území mokřadu dopadne ve formě srážek nebo přiteče z jeho povodí ve formě povrchového či podpovrchového přítoku, se v mokřadu do určité míry zadrží. V období nedostatečných srážkových úhrnů je pak tato voda k dispozici jak organismům z plochy mokřadu, tak i živočichům z okolí. Postupné uvolňování vody z mokřadů také přispívá k zachování ekologických průtoků ve vodních tocích a tím k poskytování řady ekosystémových služeb (např. podpoře života ryb, rekreaci, samočisticím procesům, zlepšování mikroklimatu, poskytování zdroje vody aj.). Voda zadržená v krajině neodtéká řekami do moře, ale zůstává v území.

➤ zlepšení mikro i mezoklimatu

Mokřady zlepšují klimatické podmínky na svém území a v blízkém okolí tím, že zvlhčují vzduch i půdu a díky fyzikálním vlastnostem zadržované vody tlumí teplotní extrémy. Voda odpařená z mokřadů za horkých letních dní jednak snižuje teplotu vzduchu, jednak se vrací do malého koloběhu vody a přispívá k atmosférickým srážkám v regionu (rosa, mlha, déšť).

➤ protipovodňová ochrana

Mokřady se podílejí na snižování povodňových rizik tím, že zpomalují povrchový odtok vody z povodí – zadržují vodu na svém území nebo alespoň zpomalí její průtok, pokud jsou nasycené. Zároveň poskytují určitou ochranu před vodní erozí a odnosem půdy do vodních toků a nádrží.

➤ biotop pro faunu a floru

Mokřady poskytují příznivé podmínky pro rozvoj mokřadních společenstev a výskyt na vodu vázaných organismů, zároveň ale také slouží jako zdroj vody pro živočichy z blízkého i dalekého okolí (zejm. obojživelníky, ptactvo, zvěř), zejména v období jejího nedostatku.

➤ zvýšení hodnoty kulturní krajiny

Mokřady jednoznačně zvyšují prostorovou i kvalitativní různorodost (heterogenitu) krajiny, čímž nepochybně zlepšují její ekologickou stabilitu a zároveň zvyšují její estetické hodnoty a rekreační funkce. Mokřady jsou tradiční součástí české krajiny a

poskytují celou řadu ekosystémových služeb (tj. společenských požitků poskytovaných ekosystémy).

Typy mokřadů, příklady, fotky správných příkladů z terénu

Mokřady na zemědělské půdě vznikají zpravidla v nivách, v místě terénních depresí, nepropustného podloží, prameništ, zaniklých vodních nádrží, při vyústění odvodňovacích soustav nebo v místě průsaku vlivem jejich poškození....

Typy mokřadů vhodné k vymezení jako KP + fotodokumentace

Jako podklad pro vymezení mokřadů lze využít vrstvu mapování mokřadů v ČR, zpracovanou Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR.

Na travních porostech lze určit mokřad jako krajinný prvek také s využitím klasifikace biotopů (typů stanovišť) dle Katalogu biotopů ČR s tím, že pro takto definované plochy je k dispozici konkrétní vymezení na základě vrstvy mapování biotopů (*byť jde o plochy, které nekorrespondují s hranicí pozemků atp., ale vymezení závisí pouze na výskytu biotopu v dané ploše, v části případů budou také vymapovány v mozaice a nepůjdou zcela identifikovat*).

K zařazení mezi mokřady jako krajinné prvky lze navrhnout zejména biotopy uvedené pod kódy R1.1., R1.2., R2.1., R 2.2, R2.3, V5, M1.1, M1.2, M1.3, M1.7, M 1.8, M2.2 a M2.3, M5, M6, M7 (popř. i další biotopy formačních skupin R a M, pokud by se v rámci půdních bloků vyskytly). Případně lze zařadit i vlhké louky T 1.5 - T1.10, které se však překrývají s titulem "podmáčené louky" (v souladu se stanoviskem PRV 14130).

Povolené / zakázané činnosti

KP mokřad je zakázáno rušit a poškozovat. Mezi poškozující činnosti patří zejména odvodňování nebo zasypávání plochy mokřadu, ukládání posklizňových zbytků a jiného organického materiálu na plochu mokřadu, vjíždění do plochy mokřadu, výsev či výsadba zemědělských plodin, aplikace hnojiv a biocidů a provádění jakýchkoliv dalších agrotechnických operací na ploše mokřadu bez souhlasu OOP.

Pouze na základě souhlasu OOP je možno provádět v mokřadu managementové zásahy (pokosení, orbu, vyřezání náletu apod.)

Souhlas k provedení zásahu do mokřadu vydá OOP na předepsaném formuláři SZIF.

Informace o vydání souhlasu OOP spolu s podmínkami provedení zásahu je uvedena v LPIS jako součást vymezení.

Postup vymezení

- o Způsob podání podnětu – kdo ho smí podat, jakou formou, kde
- o Předání vymezeného mokřadu MZE a SZIF
- o Aktualizace vrstvy ENVIRO

Komentář [RS2]: Doplní odborné organizace

Komentář [RS3]: Doplnit informace o vrstvě a možnostech jejího využití - AOPK.

Územní působnost:

- na území národních parků správy NP,
- na území vojenských újezdů újezdní úřady,
- na ostatním území Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

Kroky:

Žádost o vymezení a následnou registraci KP mokřad může podat ministerstvo, jiný orgán veřejné správy, uživatel, uvnitř jehož dílu půdního bloku se krajinný prvek nachází nebo se kterým nejméně na části hranice sousedí, nebo vlastník, na jehož pozemku se krajinný prvek nachází. Podává se na organizaci, která zajišťuje vymezení nebo na příslušný Regionální odbor Státního zemědělského intervenčního fondu formou, která umožní identifikaci žadatele.

Návrh na vymezení vytipovaného mokřadu jako KP projedná pracovník pověřený vymezováním (vymezovatel) se zemědělcem. Je žádoucí, aby zemědělec v případě, že nehospodář v vlastních pozemcích, projednal vymezení mokřadu s vlastníkem pozemku a předešel tak případným konfliktům ohledně způsobu obhospodařování propachtované půdy. Mokřady, jejichž vymezení bylo odsouhlaseno zemědělcem, budou zakreslovány přednostně. V případech neshody se zemědělcem bude vymezení konzultováno s MŽP – odborem obecné ochrany přírody a krajiny.

Zákres se provádí prostřednictvím LPIS - modulu ENVIRO, obdobně, jako je tomu v případě ošetřování travních porostů v AEKO, dle územní působnosti jednotlivých organizací a regionálních pracovišť (viz příloha 2...). Každý finální zákres musí být potvrzen po sobě jdoucími auditními kroky:

Audit 0 – zákres potvrdí vymezovatel

Audit 1 – provádí nadřízený vymezovatele v rámci dané organizace (v případě AOPK ČR je to pracovník auditství)

Audit 2 – provádí pracovník MZe, Odboru přímých plateb – Oddělení koordinace Cross Compliance

Až do potvrzení auditem 2 (včetně) má zákres charakter návrhu. Krajinné prvky potvrzené auditem 2 jsou následně registrovány Regionálními odbory Státního zemědělského intervenčního fondu dle jejich územní příslušnosti v LPIS - EVP.

Na každý registrovaný prvek se budou vztahovat veškeré podmínky výše uvedených nařízení vlády (tj. ochrana před poškozováním a rušením, zapadatelnost do ploch v ekologickém zájmu, způsobilost plochy pro výpočet přímých plateb v případě vnitřních krajinných prvků).

Aktualizace:

Doplňování zákresů do návrhové vrstvy mokřadů vymezovatelem v LPIS – ENVIRO bude umožněno průběžně. Přenos aktualizovaných zákresů do LPIS - EVP bude pozastaven v období od do..... (aktualizace provedené vymezovatelem v návrhové vrstvě LPIS – ENVIRO v tomto období bude moci SZIF zaregistrovat až po jeho uplynutí).

Mimořádná aktualizace:

Mimořádná aktualizace bude probíhat vždy v období od..... do..... Cílem mimořádné aktualizace je celková revize vymezení podle aktuálního stavu v terénu. Vymezovatel v tomto období provede revizi vymezení všech mokřadů v jeho územní příslušnosti.

Komentář [RS4]: Bude mít žádost nějaké zvláštní formální náležitosti? – formulář přílohou?....

Komentář [RS5]: Specifikovat, až bude jasnější podoba.

Komentář [RS6]: Do přílohy seznam pracovišť s kontakty (byla by možná i mapa s územní působností?)

Komentář [RS7]: Domyslet nějaký mechanismus automatických hlášek o zákresech připravených k auditu na jednotlivých úrovních.

Komentář [RS8]: Doplní SZIF;

Komentář [RS9]: Doplní SZIF

V případě potřeby opraví zakres dříve vymezeného mokřadu, v případě samovolného zániku mokřadu zakres zruší. SZIF zpracuje úpravy provedené vymešovatelem.....

Komentář [RS10]: V průběhu mimořádné aktualizace na základě hlášek o provedených opravách u jednotlivých zákresů?

Zrušení EVP – důvody, vyšší moc
Postup KNM provedené SZIF
Vyhodnocování porušení

Komentář [RS11]: Mělo by doplnit MZe a SZIF